

Rakkaudesta ruutuun – Pekka Isotaluksen uutuuskirja sopii niin asiantuntijalle kuin aloittelijallekin

Janne Niinivaara

Viittausohje:

Niinivaara, J. (2025). Rakkaudesta ruutuun – Pekka Isotaluksen uutuuskirja sopii niin asiantuntijalle kuin aloittelijallekin. *Prologi – Viestinnän ja vuorovaikutuksen tieteellinen aikakauslehti*, 21(2), 79–82. <https://doi.org/10.33352/prlg.163744>

To cite this article:

Niinivaara, J. (2025). Rakkaudesta ruutuun – Pekka Isotaluksen uutuuskirja sopii niin asiantuntijalle kuin aloittelijallekin [For the love of the screen – new book from Pekka Isotalus is suitable for both experts and beginners]. *Prologi – Journal of Communication and Social Interaction*, 21(2), 79–82. <https://doi.org/10.33352/prlg.163744>

Prologi

– Viestinnän ja vuorovaikutuksen
tieteellinen aikakauslehti

journal.fi/prologi/

ruotsiksi: Prologi – Tidskrift för Kommunikation och Social Interaktion
englanniksi: Prologi – Journal of Communication and Social Interaction

Julkaisija: Prologos ry.

Avoin julkaisu / Open Access
ISSN 2342-3684 / verkko

Kirja-arvio

Prologi, 21(2)

79–82

<https://doi.org/10.33352/prlg.163744>

Rakkaudesta ruutuun – Pekka Isotaluksen uutuuskirja sopii niin asiantuntijalle kuin aloittelijallekin

Janne Niinivaara

FM, Johtava asiantuntija

Helsingin yliopiston Kielikeskus

Väitöskirjatutkija

Lapin yliopisto

janne.niinivaara@helsinki.fi<https://orcid.org/0000-0002-6257-3416>

ASIASANAT: esiintyminen, kirja-arvio, sosiaalinen media, televisioesiintyminen, yleisö

Arvioinnin kohteena Isotalus, P. (2025). *Ruutukasvot – Esiintymisen lumo iltauutisista somevideoihin*. Gaudeamus: Helsinki.

Suuri osa työ- ja vapaa-ajastamme kuluu eri-laisten ruutujen ääressä. Voisimme puhua jopa jonkinasteisesta ruutuesiintymisen renessanssista. Näin todetaan Pekka Isotaluksen kirjassa ”Ruutukasvot – Esiintymisen lumo iltauutisista somevideoihin” (Gaudeamus, 2025). Ruudut ymmärretään teoksessa laajasti: tarkastelun kohteeksi päätyvät niin lineaarinen televisio, mobiililaitteet kuin etäpalaverien tietokone-näytötkin. Kaikkiin näihin eri ruutuihin ei kuitenkaan perehdytä yhtä syvällisesti, ja kaikista

suurimman painoarvon saa lineaarinen, eli niin kutsuttu perinteinen televisio.

Teoksessa Isotalus käy ajallisesti läpi ruutu-jen välityksellä tapahtuvan esiintymisen kaa-ren 50-luvulta, eli television alkuajoista, aina 2020-luvun tiktokkaajien ja tubettajien aika-kaudelle. Mistään yksinomaan historiallisesta katsauksesta ei kuitenkaan ole teoksessa kyse, ja hyvä niin. Ruutuesiintymisen evoluutiota kuvatessaan Isotalus nimittäin onnistuu tun-

nistamaan ja avaamaan yleistajuisesti ilmiöitä ja televisiolle ominaisia vuorovaikutusmalleja, joiden käsittely vaikuttaa sekä ajankohtaiselta että ajattomalta.

Vuosikymmenet television kanssa

Kirjan lähtökohta on viestinnän tutkimuksen lähihistoriasta kumpuava. Isotalus väitteli tohtoriksi vuonna 1996 juuri televisioesiintymisestä. Hänen väitöstutkimustaan voidaan pitää omana aikanaan urauurtavana. Isotalus tutki televisiotoimittajien tallennettua esiintymistä kvalitatiivisesti observoimalla ja kehitti tutkimuksellaan ymmärrystä televisioesiintymisen vuorovaikutuksellisuudesta (Isotalus, 1996). Tutkimusaineiston keräämisestä tuli vuonna 2022 kuluneeksi kolmekymmentä vuotta, joten professori Isotalus päätti toteuttaa vastavan tutkimuksen, tosin nykyaikaan soveltuvien osin päivitettyä ja täydennettyä. Näiden tutkimusten löydökset muodostavat selkärangan Ruutukasvot-teoksen kotimaisesta ja kansainvälisestä tutkimuskirjallisuudesta rakennetulle viestintäteoreettiselle tietopohjalle.

Kirja käsittelee ruutuesiintymisen ominaispiirteitä ja osatekijöitä, esimerkiksi televisiolle tunnusomaista esiintymistä, hyvänä tai taitavana pidettävää televisioesiintymistä sekä muutoksia esiintymisessä vuosikymmenten saatossa. Lisäksi Isotalus on haastatellut teokseensa viittä tunnettua ruutuesiintyjää Maija Lehmusvirtaa, Matti Rönkää, Ella Kannista, Heikki Paasosta ja Vappu Pimiää. Nämä ammattilaisten haastattelut eivät ole osa kirjan pohjalla vaikuttavaa tutkimusta, vaan ne, Isotaluksen omin sanoin, ”tuovat kirjaan esiintyjän näkökulmaa ja havainnollistavat tekstiä”.

Kirja etenee kymmenessä luvussaan esiintymisen perusasioista televisioesiintymisen eri

muotoihin sekä television alkuajoista ruutujen uusimpiin viestintäilmiöihin. Kirjan edetessä vuorovaikutuskäsitys laajenee ja monipuolistuu. Silti kirja on luettavissa myös epäkronologisessa järjestyksessä; kukin luku toimii itsenäisesti ja lukijaa muistutetaan ja informoidaan riittävällä toistolla aiempien lukujen ydinsanomista. Kirjan alkuosio rakentaa peruspalikoita, kuten esiintymisen määrittelyä ja televisioilmaisun lähtökohtia. Tässä kirja nojaa yleisiin ja jopa klassisiin käsitteenmäärittelyihin. Eri-tyisesti esiintyminen määrittellään verrattain kriittikittömästi ja perinteisesti – joskin lukijan näkökulmasta kirkkaasti ja helposti sisäistettävästi. Teos etenee televisioesiintymisen määrittelystä ja tunnuspiirteistä televisioesiintymisen muuttumiseen ja vuorovaikutteisen television saapumiseen. Kirjan keskiosa käsittelee televisioesiintymisen keinoja sekä katsojan ja esiintyjän välisen suhteen rakentumista. Kirjan lopussa käsitellään ruutuesiintymisen uudempia muotoja, kuten tosi-tv:tä ja sosiaalista mediaa. Ruutuvälitteisestä organisaatioviestinnästäkin on kirjassa mainintoja, mutta työelämän vuorovaikutustilanteisiin Isotaluksen teoksessa ei varsinaisesti paneuduta.

Teoksen rikkain ja painavin anti muodostuu-kin sitä mukaan, mitä syvemmälle ruutujen maailmaan sukellaan. Parasosiaaliset suhteet, ruudussa katsojan ”lumoamisen” keinot ja televisioesiintymisen muuttuminen – tai muuttumattomuus – ajan saatossa ovat taatusti kiinnostavaa ja ajatuksia herättävää luettavaa niin viestinnän ja vuorovaikutuksen ammattilaiselle kuin kelle tahansa. Ja tässä piilee teoksen yksi selkeä vahvuus. Isotaluksen tietoperusta on vahva ja syvä, mutta kirjan kerronta on kuitenkin kohtalaisen kevyttä ja yleistajuista. Ruutukasvot onnistuu tämän yhdistelmän vuoksi toimimaan sekä johdantona että syventävänä lukemistona, riippuen lukijan aiemmasta aiheeseen perehtyneisyydestä. Se soveltuu hyvin laajalle yleisölle

ja tarjoaa lukijalle mahdollisuuden soveltaa lukemaansa omiin kiinnostuksenkohteisiinsa, kuten työelämän viestintätilanteisiin, vuorovaikutusosaamiseen, viestintäpedagogiikkaan ja mediakasvatukseenkin.

Katsojan katse

Vaikka ruudut ovat vahvasti edustettuina eri ihmisten päivittäisessä viestintäympäristössä, tarvitaan kuitenkin enemmän ymmärrystä sekä niiden merkityksestä että osaamisesta, joita ruutuvälitteinen vuorovaikutus edellyttää. Ruudut herättävät voimakkaita tunteita puolesta ja vastaan, ja toisaalta niihin voidaan suhtautua itsestäänselvyyksinä. Tässäkin ajassa on kuitenkin yhä aitona riskinä, että ruutujen kautta tapahtuva vuorovaikutus sivuutetaan jonkinlaisena viestintätieteellisenä erityiskysymyksenä, sen sijaan, että ruutujen merkitys tunnistettaisiin osana arkielämän vuorovaikutustilanteita. Onkin helppo yhtyä Isotaluksen (2025, 208) teoksessaan esittämään huomioon, jonka mukaan hybridityön aikana vuorovaikutusmattilaiset toimittajista opettajiin ja johtajista kouluttajiin tarvitsevat koulutusta myös ruutuvälitteiseen viestintään, pelkkä kasvokkaistilanteiden huomiointi ei riitä.

Läpi teoksen toistuu vahvana ydinviestinä sekä ruutujen jatkuva ajankohtaisuus että lineaarisen television säilyvä merkitys nykyajassa. Lukija saattaa alkaa pohtia, miten muut ajallemme tunnusomaiset digitaalisen viestinnän ja vuorovaikutuksen ilmiöt, päällimmäisenä vahva podcastien, äänikirjojen ja ääniviestien rikastama audiokulttuuri, asettuvat rinnan ruutukeskeytyksen kanssa. Elämmekö pelkästään ruutujen aikaa, vai ovatko ruudut (vain) osa isompaa, mobiilia audiovisuaalista kulttuuria? Tämä aihe olisi sikälkin erittäin kiinnostava pohdittavaksi, sillä televisio kehittyi aikanaan mediana ja

viestintävälineenä radiosta (ks. Isotalus, 2025, 36), ja siinä missä ihmiset lumoutuvat ruuduista, he selkeästi myös lumoutuvat audiosta. Tähän kysymykseen Isotaluksen kirjan ei toki tarvitsekaan ottaa kantaa, sillä tiukasti ruudun kontekstissa pysytteleminen on hyvin perusteltu valinta.

Kirjan toinen merkittävä vahvuus onkin sen näkökulmavalinnassa. Isotalus, ja sen myötä lukija, pysyttelee pääosin katsojan perspektiivissä. Se, mikä ruutujen maailmasta lukijalle aukeaa, aukeaa lähinnä katsojan katseen kautta. Isotalus viittaa tähän moneen otteeseen tekstissään puhutteleamalla ”meitä katsojia”, joilla hän tarkoittaa sekä itseään että lukijaa. Lähes kaikki havaintoaineisto, jonka perusteella ruutuesiintymistä voi analysoida, on jatkuvasti katsojan silmien edessä, ilman tarvetta kurkistaa varsinaisesti tv-ohjelmien kulissien taakse. Tämä lähtökohta juontaa luonnollisesti teoksen taustalla olevien Isotaluksen tutkimusten metodologisista valinnoista, sillä tutkimusten menetelmänä on ollut ruutuesiintymisen havainnointi katsojan näkökulmasta. Menetelmä on myös suuri palvelus lukijalle: kirja antaa työkaluja ja tärppejä sekä historiallisia ja tieteellisiä taustoituksia siihen, mitä kukin meistä voi havaita puhelimen, läppärin tai televisiovastaanottimen ruudulta.

Kirjassa toki tuodaan esille jo aiemmin mainittua esiintyjän näkökulmaa julkisuudesta tuttujen ammattiesiintyjien nimillä ja äänillä, sekä viitataan muutamaa otteeseen esimerkiksi tuotantoa ja katsojapalautetta tarkasteleviin tutkimuksiin. Nämä eivät kuitenkaan kohoa teoksen päätarkoitukseksi. Teos ei ole kirja ammattiesiintyjän osaamisesta eikä televisio-ohjelmien tekemisestä, vaan nimenomaan katsojan ja ruutuesiintyjän (tai -esiintymisen) välisestä suhteesta. Kirjan keskeinen hahmo onkin loppujen lopuksi itse ruutu: sen esiinty-

misen lainalaisuudet, mediakielioppi, konteksti, ja sen kulttuuriset merkitykset. Kirja toimii ikään kuin opaskirjana ruutujen maailmaan, jossa jää tilaa myös niin kirjailijan kuin lukijankin hämmästelylle. Mikä ruuduissa loppujen lopuksi meidät lumoo vuosikymmenestä toiseen? Teknologia kehittyi, lumo säilyi. Ruudun lumon salaisuus ei nimittäin tyystin ratkea kirjassa, eikä siihen pyritäkään. Tulkitsen, että runsaasta tietomäärästä huolimatta teoksella halutaan myös pysäyttää lukija pohtimaan tätä kysymystä. Jopa haastatellut ammattiesiintyjät jäävät kirjassa saman arvoituksen äärelle, lopullisia ratkaisuja antamatta tai tietämättä.

Mieleeni nousi teosta lukiessani filosofi Sara Heinämaan (2000) menetelmällinen huomio ihmetyksestä ja rakkaudesta – kahdesta passista, joista käsin tutkijoita kutkuttaviin kysymyksiin ja ilmiöihin voi suhtautua mielekkäällä tavalla. Ihmetyksen ja rakkauden kautta ilmiötä voidaan tarkastella vastaanottavaisin ja avoimin mielin, ilmiön omaa ainutlaatuisuutta kunni-

oittaen, vailla itsekkäitä hyötynäkökulmia tai ennakkoluuloja. Esipuheessa Isotalus mainitsee, että hän on aikanaan sukeltanut aiheensa pariin juuri henkilökohtaisesta viehtymyksestä televisioon ja televisioesiintyjiin. Väitän ihmetyksen ja rakkauden olevan vahvasti läsnä Ruutukasvoissa. Kirjan myötä ihmetyksen ja rakkauden tunteet voivat syttyä, syventyä ja antaa tietopohjaa hyvin monipuolisiin ja -muotoisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Kirjallisuus

Isotalus, P. (1996). *Toimittaja kuvaruudussa: televisioesiintyminen vuorovaikutuksen näkökulmasta*. Jyväskylä studies in communication 5. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä.

Isotalus, P. (2025). *Ruutukasvot: Esiintymisen lumo iltauutisista somevideoihin*. Gaudeamus: Helsinki.

Heinämaa, S. (2000). *Ihmetys ja rakkaus: esseitä ruumiin ja sukupuolen fenomenologiasta*. Nemo: Helsinki.

TITLE AND KEYWORDS IN ENGLISH:

For the love of the screen – new book from Pekka Isotalus is suitable for both experts and beginners

KEYWORDS: audience, book review, performance, television appearance, social media